

Uloga vremena u romanu „Oblomov“ I. A. Gončarova

Malenica, Ella

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:103871>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za rusistiku

Diplomski sveučilišni studij ruskog jezika i književnosti; smjer: nastavnički (dvopredmetni)

Ella Malenica

**Uloga vremena u romanu „Oblomov“ I. A.
Gončarova**

Diplomski rad

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru

Odjel za rusistiku

Diplomski sveučilišni studij ruskog jezika i književnosti; smjer: nastavnički (dvopredmetni)

Uloga vremena u romanu „Oblomov“ I. A. Gončarova

Diplomski rad

Student/ica:

Ella Malenica

Mentor/ica:

doc. dr. sc. Adrijana Vidić

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ella Malenica**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Uloga vremena u romanu „Oblomov“ I. A. Gončarova** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 14. listopada 2020.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Linearno i ciklično vrijeme u romanu	3
2.1. Linearno i ciklično vrijeme.....	3
2.2. Aspekt usporedne karakterizacije	5
2.3. Pripovjedne strategije	9
3. Oblomov: kružno putovanje kući	14
3.1. San(jarenje).....	16
3.2. Surogat Oblomovka	20
4. Zaključak.....	23
5. Bibliografija	24

1. Uvod

U romanu *Oblomov* I. A. Gončarova izmjenjuju se temporalni koncepti linearnosti i cikličnosti te na osobit način utječu na fabulu preko dvaju najznačajnijih likova, Ilje Iljiča Oblomova i Andreja Ivanoviča Stolza, koji ih utjelovljuju. Linearnost gleda na vrijeme kao na dimenziju u kojoj vladaju kontinuitet, pravilnost i homogenost; prošlost, sadašnjost i budućnost su razdvojeni, a prolazak vremena označava se korištenjem satova i kalendara. Za ciklično se vrijeme navodi da je „dualističko“ (TenHouten 58), odnosno da je podijeljeno u dvije razine stvarnosti. Karakteristike takvog vremena su nepravilnost, nepovezanost i heterogenost, a prolazak vremena označava se ovisno o događajima ili pak promjenama u prirodi poput izmjene godišnjih doba, dok se prošlost, sadašnjost i budućnost spajaju te ne postoji jasna razlika među njima. U opreci su poput dijakronije i sinkronije, jer se u linearnom vremenu događaji odvijaju jedni iza drugih u vremenskom slijedu, dok ciklično vrijeme obilježava istovremenost (57-58). Za njih se koriste i termini arhaično vrijeme, koje se odnosi na ciklično ponavljanje, i moderno vrijeme koje prepoznaje ideju progresa (Borowec 562).

Razlika među dvama temporalnim konceptima se u junacima kao njihovim nositeljima reflektira prvenstveno u njihovoj sposobnosti da koncipiraju vlastite živote. Oblomov je predstavnik cikličnog vremena pa mu je kao takvom nepojmljiva ideja napretka što ga čini krajnje pasivnim sanjarom. Stolz se uvelike razlikuje time što se njegov život i poimanje vremena temelje na linearnosti pa postaje prototip poslovnog čovjeka u ruskoj književnosti. Dok Oblomov sanjari i mašta, ambiciozan i aktivan Stolz niže uspjehe upravo zbog toga što „sanjariji, zagonetnomu, tajnovitomu, nije bilo mjesta u njegovoj duši“ (Gončarov 1960, 171). Stolz u potpunosti shvaća i razlikuje pojmove prošlost, sadašnjost i budućnost te koristi sadašnjost kako bi ostvario zamišljenu budućnost. Razmišljanje o ljubavi, obitelji, radu i ostalim životnim „nagradama“ koje ga čekaju u budućnosti daje na važnosti sadašnjosti u kojoj može ulagati u sebe i svoj život kako bi ostvario zacrtano. Oblomov pak strepi od pomisli na budućnost jer je to pojam koji ne razumije. Štoviše, neprestano se pokušava vratiti u prošlost upravo zbog toga što ciklično vrijeme, koje ga obilježava, spaja sadašnjost s prošlosti, a ne budućnosti koja je za njega dalek i neshvatljiv pojam (Borowec 564-565).

Naglašavanjem aktivnosti i dinamičnosti jednog do izražaja dolaze nepokretnost i pasivnost drugog lika. Dok je Stolz u neprestanom pokretu te putuje čak i u inozemstvo, Oblomov je uglavnom statičan. Stolz odlazi i do Oblomovke, dok vlasnik voljeno imanje

posjećuje tek u snovima (Löwe 194). Vrijeme uglavnom provodi u „sigurnom“ prostoru zbog toga što drugi, nepoznati prostori u njemu izazivaju strah te bi prelazak granice zasigurno probudio nemir (Platonov 1120), a sve je to povezano s roditeljima koji su jasno povukli granicu oko njegovog fizičkog svijeta i ugušili dječju zaigranost i radoznalost. Stolzovo su odrastanje pak obilježili fizička neovisnost i istraživanje prostora kroz boravak u prirodi i ispunjavanje raznih obveza s ocem. Oblomov nikad nije imao priliku da stvori normalnu percepciju granica i prostora pa odrasli Oblomov i dalje nastavlja stvarati umjetne granice oko sebe kako bi se zaštitio od vanjskih utjecaja i prijatni (Andrews 328). Svakako nisu pomogle niti zastrašujuće narodne priče i praznovjerje koje su obilježili njegovo odrastanje pa ne čudi da junak zamišlja vanjski svijet poput velikog, zastrašujućeg prostora koji prijete da će ga uništiti, dok drugi to prostranstvo doživljavaju kao slobodu i mogućnost za razvoj (328).

Svi navedeni uzroci i posljedice u vezi su s dvama navedenim konceptima vremena, stoga je cilj ovoga rada prikazati važnost uloge vremena i njegove izmjene, ali i utjecaj na živote i djelovanja dvaju najznačajnijih likova romana. Prvo ćemo poglavlje posvetiti isključivo objašnjenju linearnog i cikličnog vremena te njegovoj upotrebi u romanu. Nadalje, osvrnut ćemo se i na različitost glavnih likova koja nastaje kao rezultat temporalnih koncepata koji ih obilježavaju, ali ćemo istaknuti i Gončarovljeve pripovjedne strategije koje dodatno naglašavaju njihovu različitost. U drugom dijelu rada fokus ćemo staviti na glavnog junaka, Ilju Iljiča Oblomova, te ćemo se osvrnuti na njegovo neprestano sanjarenje, retrospekciju i nostalgiju koje uvelike ograničavaju njegov doživljaj stvarnosti i prihvaćanje vremena. Povezat ćemo to i s utjecajem odgoja i obitelji zbog kojih Oblomov ne prestaje tragati za životnom idilom. Uzevši sve u obzir, ovaj rad nastojat će prikazati razne elemente koji produbljuju značenje i važnost uloge vremena u romanu *Oblomov*.

2. Linearno i ciklično vrijeme u romanu

Linearnost i cikličnost iznimno su važni elementi koji uvelike obilježavaju živote dvaju glavnih likova te utječu na njihovo ponašanje. Obojica koncept vremena nasljeđuju od obitelji, a Stolz od oca koji nije Rus nego Nijemac, što širi granice tumačenja temporalnosti. Navodi se da mu je „ravan, prav pogled na život“ predstavljao „neprestani zadatak, i kako se je postepeno dokopavao do njegova rješenja, razumijevao mu je svu teškoću, te je u duši bio ponosit i sretan svaki put, kada god bi mu se desilo da na putu spazi zavojicu i da korakne ravnim korakom“ (Gončarov 1960, 171), a osim linearnosti, Stolz od oca nasljeđuje i sposobnost poimanja budućnosti (564). S druge strane, Christine Borowec navodi da se na cikličnom konceptu prolaska vremena temelje Oblomovljev život i svakodnevnica, a, kao što je već navedeno, takav koncept vremena nasljeđuje od vlastite obitelji koja vrijeme računa „po blagdanima, po godišnjim dobima, po različitim obiteljskim i domaćim zgodama, a nikad se ne pozivaju ni na mjesec ni na dane. Možda to potječe donekle i odatle, što osim samoga Oblomova drugi svejednako miješaju i imena mjeseci i red dana“ (Gončarov 1960, 134). Linearno određivanje vremena, koje uključuje pravilan redosljed dana u tjednu, mjeseca, godina te redovitu izmjenu godišnjih doba, jednostavno predstavlja veliki problem za stanovnike Oblomovke. Oni se u potpunosti oslanjaju na cikličnost koja se bazira na ponavljaju prirodnih ciklusa povezanih sa Zemljinim okretanjem oko Sunca, a takva se temporalnost, navodi Borowec, uglavnom pripisivala primitivnim društvima (562). Stoga je za razumijevanje ponašanja glavnih likova bitno, prije svega, objasniti kakva su to dva koncepta vremena koja ih obilježavaju, koje su njihove karakteristike te to povezati s dvama likovima.

2.1. Linearno i ciklično vrijeme

Danas nam se koncepcija vremena, kao linearnog, ujednačenog procesa koji neprestano napreduje, čini u potpunosti razumljivom (Fuchs 47), a ono se mjeri, odnosno označava korištenjem satova i kalendara (Roeckelein 4). Često zaboravljamo da je takav koncept nastao i kao rezultat europske modernizacije (Fuchs 47) te da danas toliko dominira našim životima da toga nismo ni svjesni, jer upravo prema njemu oblikujemo misli te, naposljetku, ostvarujemo zacrtane planove (Roeckelein 4). Međutim, valja napomenuti da to nije uvijek bilo tako te da se i samo određivanje, odnosno praćenje vremena često razlikovalo među različitim narodima i kulturama (Eliade 70). Čak su se i početak i kraj godine razlikovali ovisno o njihovim vjеровanjima ili reformama kalendara, ali jedno je sigurno – posvuda je

postojala zamisao o početku i kraju određenog prolaznog vremena (71). William Strauss i Neil Howe tvrde da je čovjek stvorio tri načina koncipiranja vremena: kaotično, ciklično i linearno. Kao što je već objašnjeno u uvodu, za potrebe ovog diplomskog rada, pozornost ćemo skrenuti na potonja dva načina koncipiranja vremena koji su od iznimne važnosti za razumijevanje ponašanja, karaktera i načina života dvaju likova – Oblomova i Stolza.

U ranijim se kulturama koncept vremena svodio isključivo na ciklično ponavljanje svemirskih i zemaljskih procesa kao što su izmjena dana i noći, godišnjih doba, plime i oseke te lunarnih i planetarnih ciklusa (Fuchs 47-48). Drevni su narodi povezivali takve prirodne procese ili, bolje rečeno, cikluse s istovremenim ciklusima ljudskog djelovanja kao što su spavanje, rađanje, sadnja, žetva, lov i sl. (Strauss i Howe n. pag.), a takav je koncept, zaključuje Mall, prevladavao uglavnom među Hindusima, Kinezima i pretkršćanskim narodima (67). U prirodi se stvari ponavljaju u beskonačnost te je Hegel tako tvrdio da „nema ništa novo pod suncem“ (Eliade 113). Kao rezultat, možemo zaključiti da se ciklično vrijeme temelji na ponavljanju (Strauss i Howe n. pag.), dok se takav ciklični povratak onoga što je bilo prije može nazvati i „vječnim povratkom“ (Eliade 112). Ciklično je vrijeme, zaključuju Strauss i Howe, beskrajno, ali isto tako neprestano obnavljano, dok Mircea Eliade naglašava da arhaiski čovjek nije poznao neko djelo koje prethodno nije učinio ili proživio netko drugi. Ono što on čini je već netko činio prije pa možemo zaključiti da je njegov život „neprekidno ponavljanje djela koja su utemeljili drugi“ (17). Takav je način poimanja vremena utjecao na stvaranje tadašnjih društvenih procesa, organiziranje života, ali je prenesen i u kultnu praksu (Fuchs 47-48). Stoga ne čudi da neki kršćanski rituali, poput godišnjeg slavlja rođenja i uskrsnuća spasitelja, i dalje podsjećaju na rituale svojstvene cikličnom vremenu (Strauss i Howe n. pag.). Osim toga, Thomas Fuchs naglašava da cikličnost možemo pronaći i u ljudskom tijelu te tjelesnim funkcijama kao što su redoviti otkucaji srca, disanje, cirkadijani ritam, hormonalni ciklusi pa sve do automatskih pokreta i navika naših tijela (48).

No, modernizacija i razvoj društva, zaključuje Fuchs, stvorili su ideju o vremenu kao nečemu što je neprestano progresivno – stalno prolazi, ali se nikada ne vraća – a upravo se takvo poimanje vremena naziva linearnim. Osim toga, navodi i da je takav „zapadnjački“ koncept vremena bio prvotno razvijen u judaizmu i kršćanstvu koji su na proces spasenja gledali kao na nešto usmjereno prema budućnosti (48). Milan Polić vrijeme također povezuje s promjenom koja se najčešće uspoređuje s kretanjem, a to opravdava koristeći latinsku poslovicu *Tempora mutantur et nos mutamur in illis* („Vremena se mijenjaju i mi se

mijenjamo u njima“) (141). Štoviše, linearnost promatra vrijeme kao jedinstvenu priču koja neprestano napreduje, s apsolutnim početkom i apsolutnim krajem. Zahvaljujući linearnosti, ljudi su počeli težiti ka napretku, a postavljanjem i ispunjavanjem moralnih i materijalnih ciljeva, stvarali su osjećaj uspjeha i pobjede (Strauss i Howe n. pag.). Populariziralo se korištenje satova i kalendara na što skreće pozornost i Jon Roeckelein tvrdeći da njihova upotreba nije služila samo za bilježenje prošlih događaja, već i za praćenje vremena te izračunavanje datuma za buduće planove (6).

Međutim, linearni koncept vremena zapadnjačkih kultura usmjeren na napredak i razvijanje stoji u opreci s cikličnim životnim procesima o kojima ovisi funkcioniranje i preživljavanje društva (Fuchs 60). Upotrebom tehnologije, koja je rezultat napretka, počeli su se zanemarivati prirodni ciklusi te Strauss i Howe objašnjavaju da korištenjem umjetnog svjetla pokušavamo „poraziti“ ciklus spavanja i buđenja; reguliranjem temperature – sezonski ciklus; zamrzavanjem i hlađenjem proizvoda – poljoprivredni ciklus, a visokotehnoškom medicinom ciklus odmora i opravka. Dok je „vladalo“ ciklično vrijeme, cijenili su se strpljenje, obredi i iscjeliteljska moć vremena i prirode. Danas se, kako Strauss i Howe navode, više cijeni užurbanost, ikonoklazam, a moć se vremena promatra izvan same prirode. Prije se cijenila energija prirode, a danas se njoj prkosi te je se nastoji savladati na razne načine. Homogeno se linearno vrijeme ne može pronaći u prirodi, već se u njoj pronalaze samo ciklični procesi koji se neprestano ponavljaju, što nas dovodi do zaključka da je linearnost prvotno koncipirana u kulturi (Fuchs 48).

Možemo zaključiti da je cikličan koncept vremena karakterističan za drevne civilizacije jer predstavlja neku vrstu tradicije i redovitog ponavljanja koje je svojstveno prirodi. Linearan se koncept, s druge strane, razvio na Zapadu zahvaljujući modernizaciji i napretku društva te je u velikoj mjeri počeo utjecati na društvene procese i individualnu svijest. U romanu *Oblomov* ta se dva temporalna koncepta dovode u vezu sa životima i djelovanjima njihovih predstavnika, Oblomova i Stolza, ali se i neprestano izmjenjuju ovisno o njihovim pojavama, stoga je neophodna i njihova usporedba na temelju linearnosti i cikličnosti koje ih obilježavaju.

2.2. Aspekt usporedne karakterizacije

Glavni lik romana je Ilja Iljič Oblomov – pošten i velikodušan, no pasivan i nezainteresiran čovjek od tridesetak godina koji dane provodi ležeći u krevetu omotan u svileni orijentalni

ogrtač. U svojim se neprestanim sanjarijama prisjeća prošlosti i djetinjstva provedenog na obiteljskom imanju, stoga ne čudi da ima poteškoća u koncipiranju vremena i prepuštanju prirodnom životnom tijeku, a sve to proizlazi kao rezultat cikličnosti koja ga prati od najranijih dana. Da Oblomovljev način života doista prati jedan cikličan i nepromjenjiv uzorak nastoji objasniti i Helen Rapp prema kojoj se junakov život može opisati rečenicom iz romana u kojoj se navodi da „kad je ne gledajući spuštao noge s postelje na pod, svakako je pogađao odmah u njih (papuče)“ (Gončarov 1960, 10). Poseban se naglasak stavlja na njegovu lijenost i apatiju koje nastaju kao rezultat odgoja i okoline u kojoj je odrastao (Dobroljubov 102) te Nikolaj Dobroljubov navodi i da njegova savršena inercija proizlazi iz „apatije prema svemu što se dešava na svijetu“ (95). Osim toga, Galya Diment lika Oblomova poistovjećuje s uspavanom i pasivnom Rusijom (30), a sam Stolz smatra da se treba „iskopati iz toga sna“ (Gončarov 1960, 178). S obzirom da ga ni prijateljstvo ni ljubav ne uspijevaju trgnuti i probuditi iz sanjarija, Dobroljubov zaključuje da se na taj način prikazuje odraz ruskog života i ruski tip koji je „isklesan s nemilosrdnom strogošću i pravilnošću“ (94), ali i da u oblomovštini, kao i u liku Oblomova, možemo pronaći „tvorevinu ruskog života, znamenje vremena“ (94).

U opoziciji Oblomovu stoji aktivan, karakteran i odlučan Andrej Ivanovič Stolz, napola Rus, napola Nijemac.¹ Takve karakteristike poprima isključivo zahvaljujući odgoju svoga oca, ujedno i Nijemca, koji je od samog početka u njega usadio naviku učenja te cijenjenje rada i obveza (Lanin et al. 87) jer, kako se navodi, „suzdržljivost njegovu od naglih zanosa, umješnost, da ne prelazi granicu prirodnoga, slobodnoga, duševnog stanja, žigosali su prijekorom za njega“ (Gončarov 1960, 172). Rapp navodi da je upravo ta „njemačka metoda obrazovanja“ odgojila sposobnog, samostalnog i energičnog Stolza, uvijek željnog znanja i novih otkrića (380) koji nastavlja iskorištavati svoj potencijal i ambicije koje ga dovode do napretka. Već se tu mogu uočiti naznake Stolzove linearnosti te poimanja vremena kao napretka prema budućnosti tijekom kojeg su promjene poželjne i redovite. S ocem Nijemcem, a majkom Ruskinjom, lik Stolza ujedno predstavlja i sintezu Istoka i Zapada te sjedinjuje euroazijske ideale kombinirajući pritom pragmatizam i energiju svojstvene Zapadu s ruskom, odnosno istočnjačkom velikodušnosti i duhovnosti (Diment 30). Rusija bi, zaključuje Petr Čadaev, kao euroazijska država trebala poslužiti kao „savršen most između Istoka i Zapada“ (Diment 30), uzimajući pritom najbolje karakteristike i jedne i druge strane (30). Upravo zato

¹ Već se iz njegovog prezimena može razabrati o kakvom je liku doista riječ. Naime, riječ *stolz* na njemačkom znači „ponos“ što u potpunosti pristaje samozatajnom i vrijednom Andreju Stolzu koji se uistinu ponosi svojim postignućima (Diment 17).

Gončarov stavlja Stolza u središte romana – s jedne strane drag, osjećajan i velikodušan, s druge strane samopouzdan, aktivan i racionalan, Stolz predstavlja savršen spoj dvaju mentaliteta (Volkova 37) kao što bi to mogla i Rusija.

Anne Lounsbery sagledava roman i s ekonomske perspektive, s obzirom da se kroz njega provlače i pitanja modernizacije i mobilnosti koja se također povezuju s temporalnim konceptima dvaju likova. Osim toga, i sam se odnos Oblomova i Stolza može dovesti u vezu s Istokom i Zapadom, odnosno Europom i Rusijom. Jedino rusko, odnosno istočnjačko u ovoj priči jest sama Oblomovka koja se protivi vanjskom pritisku iako vanjski svijet poput neke podmukle sile neprestano nastoji zadirati u dom (Dickinson 91). Zahvaljujući svojoj cikličnosti, Oblomov se ne može, ali i ne želi prilagoditi novoj ekonomiji i zapadnjačkim promjenama, a Elena Volkova zaključuje da kao takav satirički prikazuje lijeno rusko plemstvo (37), dok Julia Sazonova napominje da Oblomov predstavlja i „uspavanu snagu ruskoga naroda“² (67) – niti se razvija, niti putuje, ali se kreće, iako takvo kretanje uopće ne utječe na njega s obzirom da „nosi“ Oblomovku kuda god da krene (Dickinson 91). Čak i Oblomovljeva odjeća, odnosno svileni orijentalni ogrtač asocira na nešto istočnjačko jer je to bila „spavaća halja od perzijske materije, prava istočnjačka halja, bez ikakve aluzije na Europu (...) rukavi su se, po nepromjenitoj azijskoj modi, od prstiju k ramenu sve širili i širili“ (Gončarov 1960, 10). Diment zaključuje da, osim što se Rusija proteže na dva kontinenta, i ruski se narod sastoji od dvije kontradiktorne „polovine“: istočne i zapadne (24). Međutim, Stolzovi mnogobrojni pokušaji da aktivira „zapadnu polovinu“ u Oblomovu postaju uzaludni jer uskoro uviđa da njime prevladava isključivo ona sanjarska i opuštena, odnosno „istočna polovina“ (24) koju možemo povezati i s cikličnosti. Čak i kad razmišlja o mogućim promjenama („Sad ili nikad! Biti ili ne biti!“ [Gončarov 1960, 196]), takva promišljanja ostaju u obliku pustih fantazija jer, na koncu, i najsitnija poteškoća dovoljna je da se od nečeg odustane („Oblomov se pridignuo s naslonjača, ali nije od prvog maha pogodio nogom u papuču i sjeo opet“ [196]). Međutim, linearnost ne dopušta Stolzu da posustane pa odlučuje preuzeti brigu o imanju na sebe kako bi uveo potrebne promjene i red. Bez obzira na to što obojica raspravljaju o mogućim promjenama koje bi dovele do poboljšanja, Oblomov prilično oklijeva u tome te ne želi promijeniti ostavštinu svojih predaka upravo zato jer strepi od promjena (32). To se može uočiti i iz praktičnih primjera poput onog kada Stolz predlaže otvaranje škole u selu. Oblomovljeva prva reakcija na to je prilično površna: „Nije li prerano?

² Svi prijevodi s engleskog i ruskog jezika su vlastiti, osim ako nije drugačije naznačeno u bibliografiji.

(...) Pismenost je škodljiva seljaku: obuči ga, pa neće valjda htjeti ni da ore“ (Gončarov 1960, 176). Odbijanjem razvoja i kretanja naglašava se razlika između pokretljivosti likova (Lounsbury 43), što se također može dovesti u vezu s linearnosti i cikličnosti koje ih obilježavaju.

Opirući se putovanju, Oblomov se bori protiv ekonomskog napretka i pritiska modernizacije u koju naprosto nema povjerenja, stoga se na ovaj roman može gledati i kao na parodiju Homerove *Odiseje* (Dickinson 91).³ Uzimajući u obzir ironičnu mobilnost, Amy Singleton se osvrće na komičnu usporedbu dvaju glavnih likova, Oblomova i Odiseja, dok Peter Thiergen to sagledava iz drugačije perspektive te skreće pozornost na sličnost Stolza i Odiseja. Navodi da, ukoliko se želi razvijati i otkrivati svijet, potrebno je odgojiti „čovjeka-Odiseja“: potrebno ga je poslati u svijet, a on je dužan svjesno prihvatiti dužnost da ode u njega (60). Upravo je tako, zaključuje Thiergen, odgojen Stolz – usmjeren na napredak, a ne regresiju (60) poput Oblomova koji je putnik, ali, nažalost, samo u svojim sanjarijama (50). Pogubna je „oblomovska atmosfera“ u potpunosti odredila njegov život, a pogreške takvog odgoja, koje se mogu uočiti tek u kasnijim etapama života, čak ni Stolz koji je odgojen po arhetipu Odiseja nije u mogućnosti ispraviti (61). Oblomovljevo ignoriranje promjena koje upućuju na napredak označava njegovu nespremnost za sudjelovanje u modernizaciji, dok se Stolzovo neprestano linearno kretanje i usredotočenost na napredak mogu shvatiti kao pokazatelji kapitalizma koji je u to vrijeme uzimao maha u Rusiji (Lounsbury 44).

Stvarajući prototip poslovnog čovjeka koji gomila kapital te pritom još pršti od samopouzdanja i ponosa (69), Gončarov, zaključuje Sazonova, očekuje da će se ruski narod ugledati na njega (65). Iako se Stolz doista doima savršenim prototipom koji sjedinjuje sve ideale jedne i druge strane, on istovremeno ostavlja dojam shematskog lika koji nije toliko uvjerljiv da bi zaista ispunio ulogu toga prototipa (Diment 30). Bez obzira na njegovu pristojnost i poštenje, iz nekog nam se razloga njegov lik ne dopada kao lik Oblomova koji, kakav god da je, u sebi nosi neki neodoljivi šarm (Sazonova 65). Sazonova dolazi do zaključka da Gončarov suprotstavljanjem ovih dvaju junaka nastoji upozoriti Oblomovce, odnosno ruski narod, na duhovnu uspavanost te pretjerano oslanjanje na druge, u ovom slučaju njemačke biznismene. Smatra da bi Rusi trebali početi sudjelovati u izgradnji bolje i naprednije države, dok bi im lik Stolza poslužio kao model, ali isključivo u domeni poslovne

³ Pustolovnim epom *Odiseja*, europska književnost započinje kao putopisna literatura koja pronalazi načine za povratak rodnome domu. Ep je prepun motiva odlaska, traženja i povratka koji se koriste kao metafore stvaranja i određivanja životnog puta pa se *Odiseja* smatra jednim od najutjecajnijih tekstova svjetske književnosti (Thiergen 35-37).

sposobnosti (69). Ponovno se osvrćući na Stolzove korijene, Volkova smatra da roman naglašava i vjerovanje da će Rusiju spasiti samo oni ljudi koji u sebi uspiju pronaći i sjediniti najbolje ruske i zapadnjačke vrijednosti (37-38).

2.3. Pripovjedne strategije

Gončarov koristi razne načine pripovijedanja kako bi naglasio razliku između dvaju likova, pritom ukazujući i na razliku među temporalnim konceptima. Roman je podijeljen u četiri dijela te je kroz njih vidljiva ubrzana prolaznost vremena povezana sa Stolzovom pojavom. Naime, prvi se dio odnosi na relativno kratak vremenski period u trajanju od otprilike osam i pol sati koje Oblomov provodi ležeći u postelji čime se naglašavaju njegova tromost i pasivnost. Spora prolaznost vremena dodatno je podvučena time što protagonist neprestano pogledava na sat i ostavlja dojam kao da želi da vrijeme što prije prođe „a sada je tek prvi sat“ (Gončarov 1960, 49). Međutim, pred sam kraj prvog dijela romana pojavljuje se Stolz te se fabula drastično ubrzava, pa u drugom i trećem dijelu romana ne prolaze sati i minute, već tjedni i mjeseci, to jest, ukupno šest mjeseci u oba dijela. Borowec zaključuje da je takvo ubrzavanje vremena i fabule rezultat Stolzovog pojavljivanja i linearnosti koju donosi (565). Naime, u drugom dijelu romana Stolz provodi vrijeme s Oblomovom u nadi da ga izvede u grad, upozna s Olgom i uključi u društvene aktivnosti. Kad Stolz u drugom dijelu otputuje, fabula se ponovno usporava te se kroz drugi i treći dio sporo i detaljno opisuje Oblomovljev odnos s Olgom, njihovi zajednički trenutci, druženja i zaljubljanje. U četvrtom dijelu romana prolazi čak trinaest godina pa se čini da se dužina pripovijedanja, odnosno broj stranica smanjuje kada se vrijeme ubrzava. Kada su junaci zajedno, broje se tjedni i mjeseci koji jako brzo prolaze, a kad Oblomov ostane sam i kad je prepušten sam sebi, vrijeme se znatno uspori te se ponovno broje minute i sati (566). Do te razlike u dužini pripovijedanja vjerojatno dolazi zbog činjenice da je Stolz aktivan lik koji se neprekidno linearno kreće pa nije potrebna tolika količina opisivanja kao u slučaju Oblomova (567).

Razlika između linearnosti i cikličnosti može se primijetiti i u brzini pripovijedanja života glavnih likova. Naime, u romanu se brže pripovijeda Stolzov život već i s obzirom na to da su mu posvećena samo dva poglavlja, dok je jedanaest poglavlja posvećeno opisivanju Oblomova, njegove obitelji i njegovog trenutnog stanja. Slično je i s njihovom ljubavi prema Olgi. Opis Oblomovljeve zaljubljenosti proteže se kroz drugi i treći dio romana, dok se Stolzovo zaljubljanje opisuje u samo jednom poglavlju iako je obojici taj proces trajao šest mjeseci. Bržim i kraćim pripovijedanjem Stolzova života Gončarov stvara dojam da on brže

proživljava sve te trenutke od Oblomova te se naglašavaju linearnost i progresivnost vremena koje ga obilježavaju. Drugim riječima, Stolz, koji se kroz vrijeme kreće brzo i linearno, zapravo zahtijeva puno manje pripovijedanja od pasivnog i usporenog Oblomova kod kojeg se sve vrti u krug (Borowec 566-567). Osim toga, Helen Rapp skreće pozornost i na Gončarovljevo opisivanje najsitnijih detalja i prostora koji okružuje Oblomova čime se dodatno naglašavaju njegova uspavanost i nepokretnost, a uvođenjem „parade“ različitih posjetitelja koji sa sobom donose i razne novosti, njegov se svijet nastoji prodrmati (377). Poput njegovog glavnog junaka, i roman u kompozicijskom smislu teži cikličnosti jer se prvi i četvrti dio sastoje od jedanaest, a drugi i treći od dvanaest poglavlja (565) pa se može zaključiti da se i broj poglavlja povećava ovisno o tome kako se radnja ubrzava, odnosno kako se Oblomov aktivira, te se smanjuje kada teži pasivnosti. U prvom je dijelu izrazito pasivan, privržen cikličnosti i vrijeme provodi ležeći u zagušljivoj sobi, a to se mijenja u drugom dijelu romana kada upoznaje Olgu, zaljubljuje se u nju te, u pokušaju da je očara, pokušava postati aktivan lik što dovodi do vrhunca njihove ljubavne priče. Međutim, kako ljubav zahtijeva i planiranje zajedničke budućnosti, koja je za njega i dalje neshvatljiv pojam, u trećem dijelu neprestano nailazi na relativno sitne poteškoće koje ga sputavaju u odnosu s Olgom, što ga ponovno dovodi do pasivnosti. U četvrtom se dijelu Oblomov opušta, stagnira te postaje potpuno pasivan lik koji se nanovo izležava i živi dan po dan kao u prvom dijelu.⁴ Zbog takve se strukture u odnosu na kompoziciju romana i pasivnost/aktivnost junaka može govoriti i o cikličnosti romana (565).

Milton Ehre primjećuje još jednu zanimljivost povezanu s vremenom u romanu i cikličnošću, to jest da je fabula paralelna s kružnim promjenama u prirodi. U prvom je dijelu, na primjer, Oblomovljev pad u san popraćen postepenim zalaženjem sunca, a izuzme li se san, taj dio romana zapravo predstavlja običan tijek dana od jutarnjeg buđenja pa sve do mraka (164). Anna Grodeckaja se također osvrće na povezanost prirode i fabule te navodi da roman započinje u proljeće, gradi se na prijelazu prema ljetu koje je potom popraćeno jeseni i zimom. Oblomovljeva i Olgina ljubavna priča započinje i razvija se u proljeće te doživljava vrhunac na ljeto, polako blijedi dolaskom jeseni, a pojava zime i hladnoće dovodi do njezinog

⁴ Obrazac fabule u kojoj se pasivnost pretvara u relativno kratko djelovanje te se brzo vraća natrag u pasivnost, proteže se kroz cijeli roman, a Ehre navodi da se može primijetiti već u prvom dijelu u kojem Oblomov leži, satima se pokušava ustati, a nakon što se načas pridigne u krevetu, brzo se vraća natrag u ležeći položaj. Pod utjecajem posjetitelja i obveza koje bi trebao ispuniti Oblomov pomišlja na djelovanje, ali se radije povlači u svoj sanjarski svijet, što se također može smatrati obrascem jer je u romanu prisutna stalna izmjena sanjarenja i realnosti te djelovanja i povlačenja (162-163).

potpunog gašenja. Stoga se može zaključiti da je jedan od motiva romana i onaj „četiri godišnja doba“, što iznova upućuje na cikličnost (34).

U vezi s vremenom i pripovjednim strategijama u romanu valja istaknuti i kronološku razliku u pripovijedanju života dvaju likova. Naime, Oblomovljev je ispričovijedan tako da se slijedi obrazac sadašnjost – prošlost – sadašnjost, odnosno umjesto kronološke progresije iznova se slijedi kružno kretanje. Preciznije rečeno, u prva se četiri poglavlja prikazuje sadašnjost u kojoj ima tridesetak godina te provodi dan ležeći, zatim se u petom i šestom poglavlju pojavljuje njegova nedavna prošlost, u kojoj se opisuje odrasli život u Sankt-Peterburgu, dok se u sedmom i osmom poglavlju vraća u sadašnjost u kojoj se prepire sa Zaharom. Deveto je pak poglavlje posvećeno snu u kojem se vraća u daleku prošlost prisjećajući se sretnog i bezbrižnog djetinjstva provedenog na obiteljskom imanju. Takvim načinom pripovijedanja stvara se dojam da ga cikličnost obilježava u tolikoj mjeri da se ni njegov život ne može kronološki i linearno predočiti. Naposljetku, Oblomovljeva se prošlost ciklično pojavljuje upravo pod utjecajem njegovog karaktera sklonog razmišljanju i sanjarenju. Stolzov je život, s druge strane, predočen kronološki tako da se prvo pripovijeda daleka prošlost, koja uključuje djetinjstvo i odrastanje, do sadašnjeg trenutka kada stoji pred Oblomovom pa je i njegov život prikazan kao linearni napredak prema budućnosti (Borowec 567-568). Nameće se zaključak da se i odabirom ovakve pripovjedne strategije naglašava razlika između linearnosti i cikličnosti.

To se, naposljetku, čini i odabirom određenog glagolskog vida pri pripovijedanju. Richard Peace osvrće se na Lihačova koji naglašava dvojnost u percepciji radnje odnosno djelovanja koja se prikazuje korištenjem određenog vida glagola – svršenog ili nesvršenog. Nesvršeni vid prenosi radnju u samom procesu, dok svršeni vid sagledava radnju kao postignuto stanje (80). Takva razlika postoji i u romanu: svršeni vid obilježava Oblomova upravo zato što predstavlja utjelovljenje stanja koje je već postignuto, odnosno mogućnost djelovanja samo u prošlosti ili budućnosti bez fokusa na sadašnjost. Nesvršeni vid simbolizira Stolza jer takav vid predstavlja radnju koja je u tijeku, odnosno u sadašnjosti, upravo zato jer i Stolzov život označava jedan neprekidan proces. Osim toga, nesvršeni vid glagola označava i uobičajenu te stalnu akciju koja se događa i u prošlosti i u budućnosti (80). Lihačov obraća pozornost i na količinu nesvršenih glagola koji se ponavljaju u prvom i četvrtom dijelu romana, a koji stvaraju „osjećaj sporog prolaska vremena“ i „ponovljivosti“ (Il'inskaja 39). U devetom se poglavlju prvog dijela romana, u kojem se opisuje Oblomovljev san, koristi izuzetno velik broj glagola nesvršenog vida pa Ehre zaključuje da korištenje takvih glagola

stvara dojam neprestanog ponavljanja istih, nepromjenjivih radnji. Drugim riječima, nesvršeni glagoli koji se koriste u tom poglavlju ne govore o nekoj konkretnoj radnji ili događaju, već o radnji koja se stalno ponavlja iz dana u dan (170-171).⁵ Osim glagolskog vida, Larisa Kulčickaja obraća pozornost i na tipologiju glagola koji se koriste u romanu te dolazi do zaključka da, kada je riječ o Stolzu, Gončarov uglavnom upotrebljava akcijske glagole koji opisuju određenu fizičku radnju (38).⁶ Štoviše, prilikom opisivanja Oblomova koriste se konstrukcije koje ukazuju na pasivnost lika, ali i glagoli stanja, a ne radnje. Naglašava i da, ukoliko se koriste glagoli radnje, oni se koriste ironično, najčešće označavajući negaciju (40).⁷

No, zadržimo se još trenutak na pripovjednim strategijama koje se tiču jezika i vremena. Da je junak od samog rođenja osuđen na ponavljanje – cikličnost – i pasivnost naglašava i to da je ime (i prezime) naslijedio od oca, zbog čega mu se dodatno podudaraju ime i patronim, pa ne čudi da „nije samo Iljič, sin od Ilje, on je drugi Ilja, reinkarnacija svoga oca – verbalna i fizička reprodukcija“ (Borowec 562). Što se obiteljskog prezimena tiče, njegov izbor zasigurno nije slučajna jer se sastoji od ruskog glagola *oblomat'*, što znači „prelomiti ili pokoriti“ (Poljanec i Madatova-Poljanec 476), odnosno zaustaviti nekoga da se ponaša na način na koji se ponaša, ili od imenice *oblomok* koja se prevodi kao „komad“ ili pak „ostatak nečega što je prije postojalo“ (476). Diment smatra da ta riječ može ukazivati i na nekakav ostatak iz prošlosti, a navode se i druge etimološke veze koje se mogu dovesti u vezu s junakovom karakterizacijom. Riječ *oblyj* ima značenja poput „težak“, „debeo“ i „okrugao“, dok se riječ *oblom* koristi kada se ukazuje na nespretnu osobu (17). Nikako ne treba zanemariti niti fonetsku stranu tog prezimena u kojem se „najcikličniji“ mogući grafem – „o“ – ponavlja u svakom slogu, pa zvučna strana prezimena kao da reproducira karakter obitelji, posebno u usporedbi s, čak i u zvučnom pogledu, linearnim prezimenom Stolz.

⁵ Ehre dodaje i da je roman „nesvršen“ odnosno „trajan“ upravo zbog toga jer prenosi osjećaj trajanja i procesa uglavnom u obliku sjećanja ili pak sna (165). Ako se korištenje određenog vida glagola sagleda iz filozofske perspektive, Peace navodi da se može raspravljati i o pogledu na savršenstvo u životu. Naime, za Oblomova je to savršenstvo ili u prošlosti („izgubljeni raj“) ili u budućnosti (stvari o kojima sanjari), dok se sadašnjost doima praznom (81). Peace zaključuje da upravo to dovodi Oblomova do pitanja „A kada ću da živim?“ (Gončarov 1960, 66). S druge strane, iako se čini da Stolz to savršenstvo vidi u budućnosti, ono se zapravo nalazi u sadašnjosti. Drugim riječima, on se ne fokusira na samo postignuće, već na proces koji ga dovodi do toga (Peace 81).

⁶ Za primjer navodi rečenice iz romana: *On šel tvrdo, bodro; žil po bjudžetu, starajas' tratit' každyj den' (...) i pečaljami, i radostjami on upravljal kak dviženiem ruk* (Gončarov 2016, 165).

⁷ Kako bi to i potvrdila, Kulčickaja navodi rečenice iz romana u kojima se koriste glagoli stanja, ali i glagoli radnje s negacijom: *Kogda on byl doma – a on počti vseгда doma – on vse ležal, i vse postojanno v odnoj komnate* (Gončarov 2016, 4). *On zadumčivo sedel v kreslah, v svoej lenivo-krasivoj poze, ne zamečal, čto vokrug nego delalos', ne slušaja, čto govorilos'* (Gončarov 2016, 38).

Uzimajući u obzir sva navedena značenja koja se mogu „izvući“ iz prezimena Oblomov, može se zaključiti da izbor imenovanja već podosta govori te na neki način predodređuje protagonista, njegov život i sudbinu. Oblomov kao da je od samog početka lišen prilike da se po nečemu istakne i odvoji od obitelji kao individualan lik pa ne čudi onda da na jednom mjestu izjavljuje da mu je život „otpočeo gasići se. Čudno je, ali je tako! Od prvoga časa, otkad znam za sebe, osjetio sam, da se već gasim“ (Gončarov 1960, 193).

3. Oblomov: kružno putovanje kući

Roman započinje Oblomovljevim lijenim izležavanjem u krevetu dok mu vrijeme strahovito brzo prolazi pa se „skoro prestravljen“ retorički pita kako to da je skoro „jedanaest sati, a ja još nisam ustao, nisam se sve dosad umio!“ (Gončarov 1960, 18). Prolazak vremena neugodno ga iznenađuje, ponaša se kao da to nije očekivao, a čitatelj će odmah uvidjeti da nije dezorijentiran samo po pitanju dijela dana, već da gubi iz vida i mjeseci i godišnja doba. Kada mu u stan na taj sunčani proljetni dan dolaze poznanici, on im se, vjerujući da je i dalje zima, obraća riječima: „Ne pristupajte mi, ne pristupajte; neću da vam dam ruku: vi dolazite sa studeni“ (36). Već takvi primjeri s početka romana ukazuju na poteškoće s kojima se suočava prilikom praćenja i određivanja vremenskih perioda te kronologije događaja. Štoviše, možemo zaključiti da cikličnost onemogućuje junaku shvaćanje sadašnjosti i određivanje linearnih vremenskih jedinica kao što su sati, dani, mjeseci, pa čak i godišnja doba (Borowec 563). Da je junak koncept cikličnog doživljaja vremena naslijedio od vlastite obitelji, čitatelj osvještava iz njegovih prisjećanja. Štoviše, svi su članovi obitelji, ali i njihova posluga, imali poteškoća u određivanju dana i mjeseci, odnosno dijelili su junakovu cikličnost (562). Drugim riječima, radi se o shvaćanju vremena na Oblomovci gdje se život orijentira prema prirodnim ciklusima, odnosno izmjenama godišnjih doba, ali i egzistencijalnim ciklusima kao što su rođenje, ženidba i smrt. Tamo ne postoji prošlost, već je podređena ciklusu takozvanog vječnog povratka (Mazin 246-247). Vrijeme je beskrajno nadanje da će i naredni biti poput prethodnog dana: „Eto je i prošao dan, i hvala bogu! – govore Oblomovci, liježući u postelju, stenju i krste se. – Sretno smo proživjeli; dao bog i sutra tako!“ (Gončarov 1960, 121). Takav stav i razmišljanje dovode do problema s konceptom budućnosti jer je ona za njih nezamisliva ukoliko nije u potpunosti jednaka prošlosti (Borowec 562).

Oblomovka predstavlja „idilični, rajski kutak nesmetanog mira i spokoja, koji postoji u jedinstvenom cikličnom vremenu koje se više ne razvija“ pa zbog toga ostaje temeljni dio Oblomovljeva života, njegova svjetonazora, a za njega predstavlja i prirodu i ljudski život (Ponomareva 58-59). Atmosfera i duševnost Oblomovke prate Ilju Iljiča cijeli njegov život (Lanin et al. 81), stoga ne čudi da ona djeluje na njega i kad živi u Gorohovoj ulici ili kod Agafje Matvejevne (Löwe 195), a navodi se i da je takav osjećaj prihvaćanja Oblomov očekivao od službe, takvu ljubav od kolega i šefova, takvu toplinu od hladnog i formalnog Sankt-Peterburga (Lanin et al. 81). Odrastanje u tim pomalo drugačijim uvjetima rezultira nevoljnošću i nesposobnošću prilagodbe sadašnjosti i odraslom životu te nemoći napuštanja prošlosti i djetinjstva. Posljedica je to kompleksa odvajanja od obitelji koji ga ne sputava

samo u prihvaćanju sadašnjosti, već i u daljnjem razvoju prema budućnosti (LeBlanc 261). Kao dijete bio je fizički ograničen i nije mu bilo dozvoljeno bilo što raditi sam (Peace 25), a Maria Kardaun naglašava i pretjerano zaštitničko ponašanje majke koja mu, zapravo, nije dopuštala da „živi“ (17). Nepravilno bi bilo osuđivati Oblomovljevo ponašanje i karakter znajući u kakvim je uvjetima odrastao te uzimajući u obzir činjenicu da je u svojoj obitelji bio „tetošen kao egzotičan cvijet u topliku“ (Gončarov 1960, 146). Takav položaj djeteta uvelike je obilježio njegov daljnji razvoj (Dobroljubov 96) jer je rastao „polagano i tromo, baš kao i taj cvijet pod staklom“ (Gončarov 1960, 146-147), te je ograničio njegovo intelektualno, ali i moralno obrazovanje. Odrazilo se to i na njegov odnos prema brigama i problemima jer na koncu nije bio u stanju pojmiti velike stvari poput upravljanja imanjem, dok ga je gubitak rupčića uvelike uznemiravao (Peace 22). Stoga su i najbezazlenije poteškoće za njega bile dovoljan izgovor da nešto izbjegne, kao kad odbija otputovati u inozemstvo jer ga je, prema njegovim riječima, muha ugrizla za usnu (24). Frank Seeley naglašava i junakovu nespремnost na kompromis koju smatra glavnim razlogom zbog kojeg ne iskorištava vlastiti potencijal i ne ostvaruje ambicije. Iako odlazi u Sankt-Peterburg odlučan da izgradi karijeru, uskoro shvaća što to zapravo znači i koliko se odricanja od njega očekuje. Drugim riječima, svakodnevni odlasci u ured i trošenje vremena na posao koji ga toliko i ne zanima primoravaju ga da odustane od svega (337). Jasmina Vojvodić skreće pozornost i na samu ulogu grada, odnosno bezdušnog i nepristupačnog Sankt-Peterburga, koji stoji u opreci selu koje za Oblomova predstavlja nešto nježno i majčinsko – mjesto od kojeg glavni junak odlazi, ali mu se i uvijek vraća, pa makar samo u svojim snovima (201-202). Štoviše, navodi da se takva opozicija može sagledati i kroz prizmu san – java, uzimajući u obzir da se idilično imanje pojavljuje samo u snu, dok grad predstavlja surovu realnost (200). Oblomov uviđa da je nemoguće utjeloviti ideal života u bilo koju određenu aktivnost te se, suočen sa situacijom u kojoj mora birati između ideala i ambicija, ipak odlučuje za ideale (Seeley 337). Upravo zbog njih u ruskoj književnosti, ali i općenito, postaje simbol lijenosti, besposlenosti te neispunjenih nakana, a iz njegova se prezimena izvodi termin koji je ušao u svakodnevni govor:

– To nije život! – tvrdokorno ponovi Stolz. – Da šta je to po tvom sudu? – To je ... – Stolz se zamislio i tražio, kako bi okrstio taj život: – neka ... oblomovština, – reći će najzad. – O-blo-movština! – polagano izgovori Ilja Iljič, čudeći se toj neobičnoj riječi, sričući je: – o-blo-mov-ština! (Gončarov 1960, 189-190)

Već 1860-ih godina zbog popularnosti i zastupljenosti ulazi u *Rječnik ruskog jezika V*. I. Dalja koji fenomen objašnjava u četiri različite definicije.⁸ Oblomovština je u prvom redu „ruska letargija, lijenost, inercija“, zatim „ravnodušnost prema društvenim pitanjima koja zahtijevaju prijateljsku aktivnost, veselost, odlučnost i otpornost“ te „navika očekivanja svega od drugih, a ničeg od samoga sebe“ i „neprepoznavanje nikakvih svjetovnih dužnosti“ (Prokudin 69). Među prvima je po izlasku romana 1859. godine na nj skrenuo pozornost Dobroľjubov koji smatra da je upravo oblomovština „ključ za odgonetanje mnogih pojava ruskog života“ (94) te, kao rezultat toga, u svom eseju uspoređuje Oblomova s ostalim junacima ruskih romana 19. stoljeća poput Onegina, Pečorina i Rudina. Aleksandar Flaker oblomovštinu izjednačava s društvenom pojavom „dobrih, pametnih, nježnih, plemenitih ljudi, koji pogibaju, jer nisu odgojem i životom osposobljeni za rad, pothvat, djelo“ (521). S druge strane, Singleton navodi da se pojam ne odnosi na takozvano statičko stanje osobe već na „progresivno, iako ironično, putovanje kući“ (71), što smatramo posebno zanimljivim za ovo poglavlje u kojem ćemo analizirati dva za takvog junaka jedina moguća: san(jarenje) i pronalaženje surogatne Oblomovke.

3.1. San(jarenje)

Već se na početku romana u čitateljima bude podvojeni osjećaji kada se opisuje odrastao čovjek od tridesetak godina koji cijelo jutro leži u krevetu u ogrtaču, velikodušan i nježan poput djeteta, a istovremeno bezobrazno lijen i ćudljiv (Mal'ceva 146). Najviše iznenađuje činjenica da Oblomovu uopće nije dosadno provoditi život lagodno ležeći i besposličareći, štoviše „život se je u njegovim očima dijelio na dvije pole: jedna se sastojala od rada i dosade, – to su mu bili sinonimi; druga od spokoja i mirnoga veselja“ (Gončarov 1960, 60). Ipak, „ležanje nije bilo Ilji Iljiču ni prijeka potreba, kao bolesniku, ili kao čovjeku, koji bi da spava, ni slučajnost, kao onomu, koji je sustao, ni naslada, kao lijenčini: to mu je bilo normalno stanje“ (Gončarov 1960, 10) pa Viktor Mazin zaključuje da lijenost za junaka predstavlja prostor za razmišljanje, maštanje i fantaziranje. To je vrsta sigurnog prostora koji ga štiti od donošenja odluka, obveza, dugova i sličnih životnih briga (253), a ukoliko bi ga nešto i uzbunilo „kretanje mu je suzdržavala također mekoća i lijenost, koja nije bila bez neke svoje gracije“ (Gončarov 1960, 9). Nadalje, u romanu se navodi da su možda „san, vječna tišina tromoga života, te nestašica kretanja i svakojakih zbiljskih strahota, zgoda i opasnosti“ bili

⁸ *Hrvatska enciklopedija* definira pojam sinonimima kao što su „lijenost, nepokretnost, bezvoljnost, neodlučnost, pasivnost“, dok *Hrvatski jezični portal* dodaje i definiciju „pomanjkanje volje za djelovanjem, radom, obvezama“.

okidači „da u istinskom životu stvara drugi, neostvarivi život, i da u njemu traži razmetanja i zabave dokolnoj mašti, ili odgonetku, zašto se prilike i uzroci takvoj pojavi sastaju obično izvan same pojave“ (Gončarov 1960, 123). Ehre smatra da ga snovi „humaniziraju“ s obzirom da se upravo u njima neprekidno susreće sa svojim tajnim dijelovima, ali i tajnim dijelovima s kojima se čitatelj može poistovjetiti – djetinjastim maštarijama o slavi i ugledu: „'velik' je u svojim snovima, a 'malen' je u stvarnosti“ (160-161).

Upravo je zbog toga deveto poglavlje prvog dijela romana, ono u kojem se opisuje Oblomovljev san, ključno za shvaćanje junaka, njegovog ponašanja i trenutnog stanja.⁹ Koristeći se retrospekcijom, Gončarov u tom poglavlju objašnjava ono što je već prikazano na stranicama prvog dijela romana, ali i, u određenoj mjeri, predviđa daljnje događaje o kojima će se pripovijedati u nastavku romana (Kukueva 116). No Asijat Kukueva svojim zaključkom daje novo shvaćanje poglavlja jer navodi da ono svjedoči o rođenju „idiličnog čovjeka“ iz nadasve običnog i normalnog dječaka, a kako se kroji sudbina takvog čovjeka u velikom svijetu govori sam roman (116). Štoviše, Faith Wigzell smatra da njegov nostalgični san nije jednoličan, već se sastoji od specifičnih situacija koje su smještene u bezvremenskom prostoru u kojem se sve ciklično ponavlja (102), pa skreće pozornost na dva ključna pojma u romanu: san (*son*) i sanjarija (*mečta*). Dok se snovima nastoji pobjeći u imaginaran svijet, sanjarije predstavljaju svjesne fantazije koje proizlaze iz budnog uma, a upravo takve fantazije odražavaju težnje i puste želje (96). Stoga prisilno ograničavanje¹⁰ mladog Oblomova i gušenje njegove dječje radoznalosti rezultiraju time da taj gubitak nadoknađuje „hranjenjem“ mašte neobuzdanim sanjarijama u kojima, na kraju, pronalazi slobodu (Istomina 236). Singleton smatra i da sama nemogućnost Oblomova da se ustane iz kreveta daje dobre temelje za bogatu aktivnost njegove mašte (69). Osim toga, Wigzell naglašava da su u romanu snovi povezani s nostalgičnim osjećajem prošlosti te se tek povremeno odnose na budućnost, ali nikad ne odražavaju promjenu sadašnjeg iskustva (96-97). Neprestano iščekujući zamišljenu utopiju, Oblomov se pita „Kada li će nastati rajsko, žuđeno živovanje? Kada ću u

⁹ Poglavlje *Oblomovljev san* prvi je napisani dio romana koji je objavljen 1849. godine u časopisu *Sovremennik*, dok je objavljivanje cijelog romana *Oblomov* uslijedilo tek deset godina kasnije (Peace 5). Književni analitičar Vsevolod Saharov, kao i razni drugi, smatra da je upravo to poglavlje ključan i najupečatljiviji dio romana te se smatra uvertirom u kojoj su naznačene sve glavne teme budućeg romana (Kukueva 114), dok Diment naglašava da se u njemu isprepliću: osobno i javno, komičnost i patos, idila i neukrašena realnost, nostalgija i socijalna kritika (13).

¹⁰ Elena Istomina obraća pozornost na motiv granice koji je važan faktor unutarnjeg prostora same Oblomovke. Granica je, u ovom slučaju, crta razgraničenja iza koje se nalaze opasnost i razne odgovornosti, pa iako u prvi mah Oblomovku čini ugodnim i zaštićenim domom jer je štiti od navedenih ugroza, istovremeno poistovjećuje taj dom sa zatvorom (236).

polja, u rođene gajeve? (...) Kada li će nastati to doba?“ (Gončarov 1960, 82). Bilo da spava ili je budan, bijeg u nostalgичnu prošlost ili pak utopijsku budućnost za Oblomova je jednostavno neodoljiv (98), a u romanu se navodi i da mu se sav nemir „dokončavao uzdahom i zamirao u apatiji ili u drijemu“ (Gončarov 1960, 10). Iako ostali likovi nisu sanjari po prirodi poput njega, oni se također upuštaju u sanjarije, no njihove se sanjarije uglavnom svode na razmišljanja o boljem sutra koje su karakteristične i za linearnost koja ih obilježava (99). Čitatelj će zasigurno na prvu pomisliti da roman predstavlja kontrast između sanjara i realista, odnosno Oblomova i Stolza, no u njemu se zapravo raspravlja o stvarnoj prirodi i ulozi snova i fantazija u životima glavnih likova (97), a Svetlana Boym jasno navodi da „fantazije iz prošlosti, koje su definirane potrebama sadašnjosti, imaju direktan utjecaj na stvarnost naše budućnosti“ (8). Jasna je stoga i poveznica između Oblomovljevih svakodnevnih sanjarija i podužeg nostalgичnog sna, a Wigzell zaključuje da su njegove težnje i razmišljanja o budućnosti uvjetovane isključivo njegovim djetinjstvom i tadašnjim sanjarijama (98). Kukueva naglašava da njegova budućnost ponavlja prošlost, onakvu kakva je u snu, jer ne samo da idila ne poznaje vremenske razlike, već ih i ignorira (116). Osim toga, bitno je istaknuti i veliki značaj folklora i narodnih priča u kojima Oblomovci pronalaze temelje za stvaranje svojih fantastičnih sanjarija, a, kao rezultat toga, Oblomovu se nerijetko priča smiješa „sa životom, i on se pokadšto žalosti nesvjesno, zašto priča nije život, a život nije priča“ (Gončarov 1960, 121). Međutim, umjesto da sanjarije preusmjere na razmišljanje o mogućim postignućima u budućnosti, oni nastavljaju sanjariti o neizrecivim bogatstvima i herojskim djelima (Wigzell 105) upravo zbog toga jer u njihovom cikličnom svijetu planiranje unaprijed ili traženje promjena jednostavno ne dolaze u obzir (103). Štoviše, razne fantazije nastaju kao rezultat Oblomovljeve nemogućnosti da „pomiri“ san i stvarnost, a već je ustanovljeno da je taj nedostatak rezultat njegovog odrastanja (102).

Oblomovljevo neprestano sanjarenje i bijeg iz realnosti u savršenu idilu djetinjstva navode čitatelja da, kao i u drugom znamenitom slučaju čežnje iz ruske književnosti – onom Čehovljevih triju sestara i njihovog povratka u Moskvu, postavi racionalno pitanje o tome što ga priječi da se jednostavno vrati na imanje koje je i dalje u njegovom vlasništvu kad već neprestano sanjari o njemu. Međutim, Rachel Platonov zaključuje da je to rezultat neravnoteže između junakovih uspomena na Oblomovku kao na idilično mjesto i stvarnosti u kojoj je postala napušteno imanje kojim se loše upravlja (1120). Bolje rečeno, riječ je o mehanizmu nostalgije koji ne uspijeva pomiriti zamišljenu prošlost i stvarnu sadašnjost, a

upravo na nj skreće pozornost i Boym.¹¹ Osim što simbolizira osjećaj gubitka, nostalgija simbolizira i čežnju za nekim drugim vremenima, a najveću ugrozu predstavlja činjenica da je sklona zbunjivanju i miješanju pravog doma s onim imaginarnim. Naglašava se i dvojnost nostalgije koja se temelji na odnosu između prošlosti i sadašnjosti ili sanjarenja i svakodnevnice (Boym 7), a taj jednostavniji svijet o kojem sanjarimo najčešće je onaj djetinjstva kojeg odrastanjem idealiziramo kao izgubljeno carstvo nevinosti, čistoće i sreće, što je slučaj i kod Oblomova (LeBlanc 244-245). Već samo napuštanje dječakog imanja dovoljno je da shvati koliko je njegov identitet oblikovan i povezan s Oblomovkom, što rezultira naglom pojavom nostalgije i čežnje (Dickinson 90). Štoviše, navodi se i da nostalgija predstavlja neku vrstu pobune protiv modernog shvaćanja vremena koje se temelji na napretku (Boym 8), a LeBlanc smatra i da se osjećaj gubitka može povezati s ondašnjim uništenjem pastoralne i patrijarhalne Rusije pozapadnjavanjem (246). S druge strane, Miodrag Milenović i Miljan Jović smatraju da nostalgija nije čežnja za prošlosti onakvom kakva je zaista bila, već je to čežnja za idealiziranom prošlosti (38), dok Zygmunt Bauman pridodaje da se u ljudskom pamćenju stvara iskrivljena slika o prošlosti u kojoj su pretjerano naglašena dobra vremena, pritom zaboravljajući na sve ono loše (10). Naše nostalgичne sanjarije prikazuju prošlost kakve bi se mi htjeli sjećati, a kao takve nastaju u neizvjesnim vremenima kada nam je potrebna sigurnost te nešto predvidljivo i poznato koje je, na koncu, najčešće povezano sa zamišljenom prošlosti (10).

Štoviše, Milenović i Jović osvrću se i na činjenicu da se nostalgija ne odnosi samo na određeno sjećanje nego na emocionalno stanje osobe koje je vezano uz prošlost, a ponavljanjem događaja kao što su se nekada odvijali pokušava se oživiti ta prošlost (38) što ukazuje i na povezanost cikličnosti i nostalgije. Boym nostalgiju dijeli na restorativnu, koja naglašava *nostos*, odnosno dom, te se fokusira na stvaranje tzv. izgubljenog doma, i refleksivnu, koja se bazira na čežnji kao takvoj te ironično i čeznutljivo odgađa taj dugo planirani povratak kući. Restorativna nostalgija ne gleda na se kao na nostalgiju, već kao na tradiciju i nešto što je istinski postojalo, dok se refleksivna, s druge strane, bazira na podvojenosti ljudske čežnje i osjećaja pripadanja, a istinu, koju restorativna nostalgija zastupa, refleksivna dovodi u sumnju (13). Dok se restorativna fokusira na opće vrijednosti te ono što je svakome od nas od iznimne važnosti, poput obitelji, domovine i prirode koja nas okružuje, refleksivna nastoji dokučiti sadašnjost koja neprestano izmiče iz ruku (14). Nadalje,

¹¹ Boym nostalgiju definira kao „čežnju za domom koji više ne postoji ili nikada nije ni postojao“ (7), a sama riječ potječe od grčkih riječi *nostos* (povratak kući) i *algia* (čežnja). Štoviše, Boym naglašava da je *algia* odnosno čežnja ono što svi mi dijelimo, dok je *nostos* odnosno povratak kući ono što nas dijeli (9).

bitnu razliku između navedenih oblika nostalgije predstavlja i činjenica da refleksivna nostalgija ne pokušava sagraditi taj dom već se više oslanja na sjećanja koja se vežu uz njega te uživa u emocijama koje proizlaze iz njih, dok se restorativna fokusira na obnovu te odlučno nastoji ponovno sagraditi taj dom (15). Stvaranjem doma i uvođenjem rituala vezanih uz njega, nastoji se savladati vrijeme što se može uočiti i u Oblomovljevom slučaju.

3.2. Surogat Oblomovka

Oblomov, kao što smo do sada vidjeli, nije navikao bilo što uistinu raditi pa ne čudi ni da nije u stanju odrediti što je zbilja u mogućnosti napraviti, a što nije. Upravo iz tog razloga ne može niti nešto „aktivno“ zaželjeti jer su njegove želje uvijek u obliku „kako bi bilo dobro kad bi se ovo napravilo“, a kako bi se to zaista ostvarilo, Oblomov jednostavno ne zna i radije se prepušta maštanju (Dobroljubov 97-98). Ne čudi onda ni propast veze s Olgom: nije u stanju prihvatiti promjene koje mu to može donijeti (Borowec 564) poput Oblomovaca koji „[d]rugačijeg života ne bi (...) niti htjeli niti voljeli. Žao bi im bilo, da im prilike unesu u život promjene, bile kakve mu drago. Izjest će ih jad, ako sutrašnji dan ne bude nalikovao na današnji, a preksutrašnji na sutrašnji“ (Gončarov 1960, 137). Iako Oblomov i Olga započinju planirati budućnost i govore o njoj, on nije u stanju izaći na kraj s budućnosti koja je ujedno i promjena koje se izuzetno plaši. To da ljubav Oblomova i Olge nije uspjela može biti i rezultat činjenice da je Oblomov nju gledao kroz prizmu savršene djevojke iz narodnih priča pokušavajući je pretvoriti u još jednu od svojih fantazija (Wigzell 108).

Ronald LeBlanc smatra da Oblomov ne sanjari samo o svojoj prošlosti i djetinjstvu, već da ih pokušava ponovno doživjeti u sadašnjosti (261), a Tatjana Mal'ceva se osvrće na njegov pokušaj stvaranja utopije u odraslom životu kao i na pokušaj življenja kao nekad u djetinjstvu (146). U ispunjavanju toga pomaže mu stanodavka, a kasnije i supruga, Agafja Matvejevna, koja se može smatrati njegovom „surogat dadiljom, služavkom i majkom – sve u jednom“ (LeBlanc 262). Osim toga, Wigzell zaključuje da Agafja za Oblomova ne utjelovljuje samo aspekt majčinske ljubavi i materijalnu sigurnost, već posjeduje i seksualnu privlačnost koja se također uklapa u njegove sanjarije (102), dok on „po cijele dane leži u svojoj sobi na divanu, uživa, kako joj se goli laktovi kreću amo tamo, za iglom i koncem“ (Gončarov 1960, 493). U njezinom domu Oblomov ponovno pronalazi koncept Oblomovke (Ponomareva 60) jer njezino kuhanje i briga za njega probuđuju osjećaj pripadanja i bezbrižnosti koji su povezani s djetinjstvom (LeBlanc 262). Čitatelj se i u ovakvom slučaju može poistovjetiti s Oblomovom zato što dom ima iznimno važnu ulogu za svakoga jer

predstavlja blisko i intimno, uz njega vežemo osjećaje pripadanja, zajedništva, ugone i topline. Ujedno predstavlja i sklad životnih vrijednosti, ali upućuje i na povezanost ne samo sa živućim članovima obitelji, već i s precima. Vladimir Bražuk navodi da se najvažnijom simboličkom funkcijom doma smatra upravo ona zaštitnička jer se u svom domu sklanjamo i, kao u narodnim pričama, štiti nas od vanjskih utjecaja i opasnih neprijatelja (165). Stoga ne čudi da je Oblomovka sačuvana i njegovana u duši glavnog junaka poput „mitologiziranog i idealiziranog prototipa tihe domovine, rodnoga mjesta“ (Bol'sakova 16) kojeg Oblomov voli svim svojim srcem sa svim prednostima i manama. U odnosu Oblomova i Agafje možemo uočiti njegovu stalnu potrebu i težnju da se vrati u takvu „utrobu“ (Givens 91-92), a Agafjina kuća za njega postaje utočište od vanjskog svijeta kao što je nekoć bila Oblomovka: ugodan obiteljski život koji mu pruža brigom za kućanstvo i ukućane podsjeća ga na ideal rodnog imanja (Andrews 324). Štoviše, u romanu se navodi i da Oblomov „živi kao u zlatnom okviru životnom, u kojem se baš kao u diorama mijenjaju samo obične faze dana i noći i godišnjih doba; nema drugih promjena...“ (Gončarov 1960, 493) što ponovno podsjeća na važnost cikličnosti u njegovom životu.

Junak tako uspijeva pronaći oblomovsku idilu bez odricanja i velikih žrtvovanja. Agafja od njega ne traži ništa zauzvrat, a pruža sve što mu je potrebno. Za njega predstavlja ideal neodoljivog jer mu suživot s njom pruža neprekinut životni mir nalik na nekadašnji ispunjen ukusnim jelima, čistoćom i dnevnim odmorom, koje je do sada pronalazio samo u sjećanjima i sanjarenju. Nadalje, u romanu se navodi i da „današnji svoj život drži on za nastavak baš onoga živovanja u Oblomovci“ (Gončarov 1960, 495) jer mu i u Agafjinoj kući „polazi za rukom da se jeftino iskopava iz života, da od njega iscjenjkava i sebi osigurava nepomućen spokoj“ (495). Drugim riječima, prošlost i sadašnjost spajaju se u jedno. Premda na prvi pogled ostavlja dojam lijene i nezainteresirane osobe nesposobne izgraditi odrasli život, naposljetku se samoostvaruje bez odricanja od vlastitih vrijednosti. Doživljava i unutarnju pobjedu jer uspijeva pobjeći od nametljivih i bolnih životnih briga te jednostavno izbjeći situacije u kojima strasti i misli ubijaju i dokrajčuju čovjeka (Mal'ceva 151). Ako je ljubavna priča s Olgom zaista bila samo fantazija, možda je onda odnos s Agafjom prikaz povratka majci u svijet u kojem je obožavan, a svaka njegova prijecka potreba zadovoljena. Paralela koja je povučena između Oblomovljeve dječjačke fantazije i Agafje može se sagledati i kao Gončarovljev način da prikaže Oblomovljevu konačnu realizaciju njegovih dječjačkih snova i fantazija te dugo očekivani povratak kući (108).

Iako se kroz roman doista provlači motiv putovanja,¹² Ljubov' Sapčenko navodi da je to roman o čovjeku koji „nije pošao“: nije otišao s prijateljem u Europu, nije otišao na odmor u inozemstvo, nije se vratio na imanje (92) već je to imanje ponovno stvorio sam. Stoga, možemo zaključiti da Oblomovljevo „putovanje“ te traganje za idealom doma završavaju kružnim putovanjem kući, što asocira i na motiv „vječnog povratka“ koji, kako smo već naveli, povezujemo s cikličnosti vremena (Singleton 71). Njegovo „putovanje“ kreće iz stana u Sankt-Peterburgu, u kojem je okružen žurbom i aktivnošću poznanika, prema ljetnikovcu izvan grada, u kojem uviđa da ljubav prema Olgi zapravo ugrožava njegov ideal doma, pa sve do njegove sobe u predgrađu koja predstavlja njegov ironičan povratak kući (70). Svjestan vlastite nesposobnosti da se pokrene i vrati na imanje, Oblomov povratak kući ostvaruje isključivo simbolički (Singleton 70). Naime, okolina i atmosfera Oblomovke ponavljaju se i u tom udaljenom kutku na Vyborškoj strani gdje Oblomov napokon pronalazi dugo traženu sreću i unutarnji mir (Mal'ceva 152) čime se zatvara i puni krug romana „iz sna u san, iz idile u idilu, od trenutne vizije o izgubljenom raj u trenutnog ostvarenja“ (Ehre 224).

¹² Sapčenko smatra da roman zapravo prikazuje sentimentalno putovanje koje smanjuje ulogu vanjskog prostora, minimalizira kretanje te se više fokusira na unutrašnji svijet glavnog junaka – život duše postaje osnova radnje (98).

4. Zaključak

Cilj ovog rada bio je prikazati u kojoj mjeri ključnu ulogu dva različita koncepta vremena imaju u romanu *Oblomov* te kako njihova izmjena utječe na fabulu. Nakon pružanja teorijske podloge o temporalnim konceptima, nastojali smo usporediti dva glavna junaka na temelju temporalnosti koja ih obilježava, ali i prikazati koliko sama struktura romana i pripovjedne strategije već utječu na doživljaj vremena. Naime, osim što linearnost i cikličnost suprotstavljaju glavne junake na temelju njihove osobnosti, ponašanja, i na koncu, životnih putova, ta dva temporalna koncepta zapravo imaju znatno dublje značenje te se mogu dovesti i u vezu s ondašnjim odnosom između Istoka i Zapada, odnosno Europe i Rusije. Cikličnost, ponavljanje i tradicija svojstveni su Oblomovu, a njega se, kao takvog, uzima i za potencijalno satirički prikaz lijenog ruskog društva koje strepi od promjena. U opreci mu stoji linearnost koja obilježava Stolza te se razvija na Zapadu, odnosno u Europi, kao rezultat modernizacije i napretka društva. Na vrijeme se gleda kao na progresivno, promjene su poželjne, a napredak je nešto čemu bi trebali težiti svi, pa tako i Rusija. Suprotstavljanjem dvaju junaka na temelju temporalnosti, zaključuje se da Gončarov nastoji naglasiti da će Rusiju spasiti oni koji u sebi sjedine najbolje ruske i zapadnjačke vrijednosti, dok bi Stolz – poslovan čovjek usmjeren na budućnost i napredak – trebao poslužiti kao uzor.

Analizom glavnog junaka težili smo prikazati njegovo nepoimanje vremena i poteškoće do kojih ga to dovodi, pritom se, također, osvrćući na njegovu neprestanu lijenost, statičnost i apatiju prema svemu što se događa oko njega. Štoviše, prikazali smo i da je njegovo trenutno stanje rezultat utjecaja obitelji te karakterističnog odgoja, pa i sam njegov život neprestano prati jedan cikličan, nepromjenjiv uzorak. Osvrnuli smo se i na utjecaj nostalgije koja rezultira čežnjom i neprestanim sanjarenjem glavnog junaka koji pokušava spojiti svoju sadašnjost s idiličnom prošlosti provedenom na obiteljskom imanju te se vratiti u jednostavniji svijet – svijet djetinjstva. Iako se naposljetku samoostvaruje bez odricanja od vlastitih vrijednosti, zaključujemo da ga je cikličnost, ipak, u tolikoj mjeri obilježila da je i u svom odraslom životu stvorio sve potrebne uvjete kako bi ponovno proživio svoju prošlost što ujedno označava i njegovo kružno, odnosno ironično, putovanje kući koje se još može nazvati i Oblomovljevim „vječnim povratkom“.

5. Bibliografija

Izvori:

Gončarov, Ivan A. *Oblomov*. Preveo Iso Velikanović, Naprijed, 1960.

Gončarov, Ivan A. *Oblomov*. Martin, 2016.

Literatura:

Andrews, Larry R. „The Spatial Imagery of Oblomovism.“ *Neophilologus*, vol. 72, br. 3, 1988, str. 321-334. <https://link.springer.com/article/10.1007%2FBF02398439>.

Bauman, Zygmunt. *Retrotopia*. Wiley, 2017.

Bolšakova, Alla J. „Što takoe Oblomovka? (roman I. A. Gončarova v polemičeskom kontekste).“ *Vestnik Ul'janovskogo gosudarstvennogo tehničeskogo universiteta*, vol. 72, br. 4, 2015, str. 15-18. *KiberLeninka*, <https://cyberleninka.ru/article/n/chto-takoe-oblomovka-roman-i-a-goncharova-v-polemicheskom-kontekste>.

Borowec, Christine. „Time after Time: The Temporal Ideology of Oblomov.” *The Slavic and East European Journal*, vol. 38, br. 4, 1994, str. 561–573. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/308414.

Boym, Svetlana. „Nostalgia and Its Discontents.“ *The Hedgehog Review*, vol. 9, br. 2, 2007, str. 7-18.

Bražuk, Vladimir. „Slavjanskaja simbolika 'doma' v romane I. A. Gončarova 'Oblomov'.“ *Rusin*, vol. 10, br. 4, 2007, str. 164-172. *KiberLeninka*, <https://cyberleninka.ru/article/n/slavyanskaya-simvolika-doma-v-romane-i-a-goncharova-oblomov>.

Dickinson, Sara. „The Edge of Empire or the Center of the Self: Endpoints and Itineraries in Nineteenth-Century Russian Travel.” *Russian Review*, vol. 70, br. 1, 2011, str. 87–94. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/41061797.

Diment, Galya. *Goncharov's Oblomov: A Critical Companion*. Northwestern University Press, 1998.

- Dobroljubov, Nikolaj A. „Šta je oblomovština.“ *Ruska književna kritika*, ur. Aleksandar Flaker, Naprijed, 1966, 87-129.
- Ehre, Milton. *Oblomov and His Creator: The Life and Art of Ivan Goncharov*. Princeton University Press, 1973.
- Eliade, Mircea. *Mit o vječnom povratku*. Prevela Ljiljana Novković, Jesenski i Turk, 2007.
- Flaker, Aleksandar. „Pogovor.“ *Oblomov*, Ivan A. Gončarov, Naprijed, 1960, 519-524.
- Fuchs, Thomas. „The Cyclical Time of the Body and its Relation to Linear Time.“ *Journal of Consciousness Studies*, vol. 25, br. 7-8, 2018, str. 47-65.
- Givens, John. „Wombs, Tombs, and Mother Love: A Freudian Reading of Goncharov's Oblomov.“ *Goncharov's Oblomov: A Critical Companion*, ur. Galya Diment, Northwestern University Press, 1998, 90-109.
- Grodeckaja, Anna G. „Magnetičeskij seans v Oblomove (k probleme istoričeskogo vremeni v romane).“ *ART LOGOS*, vol. 2, br. 4, 2018, str. 28-36. *KiberLeninka*, <https://cyberleninka.ru/article/n/magneticheskiy-seans-v-oblomove-k-probleme-istoričeskogo-vremeni-v-romane>.
- Il'inskaja, T. B. „Kategorija vremeni v romane Oblomov (k istorii voprosa).“ *Russkaja literatura* 3, ur. N. N. Skatov, Nauka, 2002, 38-43.
- Istomina, Elena P. „Motiv granicy v hronotope 'Sna Oblomova' v romane I. A. Gončarova 'Oblomov'.“ *Jaroslavskij pedagoškičeskij vestnik*, vol. 1, br. 2, 2011, str. 234-237. *KiberLeninka*, <https://cyberleninka.ru/article/n/motiv-granitsy-v-hronotope-sna-oblomova-v-romane-i-a-goncharova-oblomov>.
- Kardaun, Maria. „Interpreting the Dream of Oblomov.“ *Self & Society*, vol. 23, br. 3, 1995, str. 14-19. doi: 10.1080/03060497.1995.11085542
- Kukueva, Asijat A. „'Son Oblomova' – evrazijskaja 'lebedinaja pesnja' ruskoj literatury.“ *Vestnik Adygejskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija 2: Filologija i iskusstvovedenie*, vol. 149, br. 4, 2014, str. 113-118. *KiberLeninka*, <https://cyberleninka.ru/article/n/son-oblomova-evrazijskaya-lebedinaya-pesnya-ruskoj-literatury>.

Kul'čickaja, Larisa G. „Semantičeskij predikat v strukture hudožestvennogo teksta.“ *Vestnik Rossijskogo universiteta družby narodov*, br. 4, 2014, str. 37-44. *KiberLeninka*, <https://cyberleninka.ru/article/n/semanticheskiy-predikat-v-strukture-hudozhestvennogo-teksta>.

Lanin, Boris, et al. *Russkij jazyk i literatura*. Litres, 2020.

LeBlanc, Ronald D. „Food, Orality, and Nostalgia for Childhood: Gastronomic Slavophilism in Midnineteenth-Century Russian Fiction.” *The Russian Review*, vol. 58, br. 2, 1999, str. 244–267. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/2679578.

Lounsbery, Anne. „The World on the Back of a Fish: Mobility, Immobility, and Economics in 'Oblomov'.” *Russian Review*, vol. 70, br. 1, 2011, str. 43-64. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/41061794.

Löwe, Katharina H. „The Structure of Space in I. A. Gončarov's Oblomov.” *Russian Literature XXVIII*, vol. 28, br. 2, 1990, 175-210.

Mall, Ram Adhar. „Time-arrow within the bounds of cyclic time.” *Time and Temporality in Intercultural Perspective*, ur. Douwe Tiemersma i Henk Oosterling, Rodopi, 1996, 65-74.

Mal'ceva, Tatjana V. „Provincial'naja utopija, ili oblomovščina kak žiznennaja filosofija.” *Vestnik Leningradskogo gosudarstvennogo universiteta im. A. S. Puškina*, vol. 3, br. 2, 2018, str. 143-153. *KiberLeninka*, <https://cyberleninka.ru/article/n/provintsialnaya-utopiya-ili-oblomovschina-kak-zhiznennaya-filosofiya>.

Mazin, Viktor. „Nelenivye zametki o leni: Oblomov, Lenin i kapitalizacija leni.” *Filosofsko-literaturnyj žurnal Logos*, vol. 29, br. 1, 2019, str. 243-258. *KiberLeninka*, <https://cyberleninka.ru/article/n/nelenivye-zametki-o-leni-oblomov-lenin-i-kapitalizatsiya-leni>.

Milenović, Miodrag i Miljan Jović. „Nostalgija – komponenta emocionalnog identiteta.” *Balkanske sinteze*, br. 2, 2017, str. 37-46.

„Oblomovština“.
Hrvatska enciklopedija,
<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44587>.

„Oblomovština“.
Hrvatski jezični portal, <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>.

- Peace, Richard. *Oblomov: A Critical Examination of Goncharov's Novel*. University of Birmingham, 1991.
- Platonov, Rachel S. „Remapping Arcadia: 'Pastoral Space' in Nineteenth-Century Russian Prose.” *The Modern Language Review*, vol. 102, br. 4, 2007, str. 1105–1121. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/20467553.
- Polić, Milan. *Činjenice i vrijednosti*. Hrvatsko filozofsko društvo, 2006.
- Poljanec, R. F. i S. M. Madatova-Poljanec. *Rusko-hrvatski rječnik*. Školska knjiga, 2012.
- Ponomareva, Galina. „Vremja žizni Oblomova i knjazja Myškina.“ *Russkaja slovesnost' 2*, ur. Aleksandr P. Fursov, Škol'naja pressa, 2018, 58-64.
- Prokudin, Boris A. „N. A. Dobroljubov i N. G. Černyševskij o romane I. A. Gončarova Oblomov: istoriko-politologičeskij analiz.“ *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo oblastnogo universiteta*, br. 2, 2019, str. 66-77. *KiberLeninka*, <https://cyberleninka.ru/article/n/n-a-dobrolyubov-i-n-g-chernyshevskiy-o-romane-i-a-goncharova-oblomov-istoriko-politologičeskij-analiz>.
- Rapp, Helen. „The Art of Ivan Goncharov.” *The Slavonic and East European Review*, vol. 36, br. 87, 1958, str. 370–395. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/4204958.
- Roeckelein, Jon E. *The Concept of Time in Psychology*. Greenwood Publishing Group, 2000.
- Sapčenko, Ljubov' A. „'Putešestvie vokrug ego komnaty': žanrovoe svoeobrazie romana I. A. Gončarova 'Oblomov'.“ *Učenyje zapiski Kazanskogo universiteta. Serija Gumanitarnye nauki*, vol. 160, br. 1, 2018, str. 91-101. *KiberLeninka*, <https://cyberleninka.ru/article/n/puteshestvie-vokrug-ego-komnaty-zhanrovoe-svoeobrazie-romana-i-a-goncharova-oblomov>.
- Sazonova, Julia. „The German in Russian Literature.” *American Slavic and East European Review*, vol. 4, br. 1/2, 1945, str. 51–79. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/2491861.
- Seeley, Frank F. „Oblomov.” *The Slavonic and East European Review*, vol. 54, br. 3, 1976, str. 335–354. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/4207297.
- Singleton, Amy C. *Noplace Like Home: The Literary Artist and Russia's Search for Cultural Identity*. SUNY Press, 1997.

- Strauss, William i Neil Howe. *The Fourth Turning: An American Prophecy*. Broadway Books, 1997.
- TenHouten, Warren D. *Time and Society*. SUNY Press, 2015.
- Thiergen, Peter. „Oblomovka kak anti-Itaka: Arhetip Odisseja v tvorčestve I. A. Gončarova.“ *Imagologija i komparativistika*, br. 10, 2018, str. 27-73. *KiberLeninka*, <https://cyberleninka.ru/article/n/oblomovka-kak-anti-itaka-arhetip-odisseya-v-tvorchestve-i-a-goncharova>.
- Vojvodić, Jasmina. „Semiotika goroda v romanah I. A. Gončarova.“ *Semiotika goroda. Materialy tret'ih Lotmanovskih dnejj v Tallinnskom universitete*, ur. Igor Pilščikov, Izdatel'stvo Tallinnskogo universiteta, 2014, 190-204.
- Volkova, Elena. „The Salvation Story in Russian Literature.“ *Literature and Theology*, vol. 20, br. 1, 2006, str. 31-45. *JSTOR*, <https://www.jstor.org/stable/23927581>.
- Wigzell, Faith. „Dream and Fantasy in Goncharov's *Oblomov*.“ *From Pushkin to Palisandriia*, ur. Arnold McMillin, Palgrave Macmillan, 1990, 96-111.

Sažetak

Uloga vremena u romanu „Oblomov“ I. A. Gončarova

Cilj ovog rada je prikazati važnost uloge vremena u romanu „Oblomov“ I. A. Gončarova, stoga je naglasak stavljen na dva ključna temporalna koncepta – linearnost i cikličnost. Uzimajući u obzir da njihova izmjena ne utječe samo na fabulu, već i na ponašanje i živote dvaju najznačajnijih likova, ovaj rad prikazuje i znatno dublje značenje vremena u romanu koje se može dovesti i u vezu s ondašnjim odnosom između Rusije i Zapada. Suprotstavljanjem života dvaju likova te korištenjem raznih pripovjednih strategija, autor naglašava i pojašnjava brojne razlike koje nastaju kao rezultat temporalnih konceptata koji ih obilježavaju. Analizom glavnog junaka, Ilje Iljiča Oblomova, pojašnjava se njegova lijenost i apatija ili, bolje rečeno, oblomovština koja nastaje kao rezultat sveprisutne cikličnosti koja uvelike ograničava njegovo djelovanje i životni put.

Ključne riječi: vrijeme, linearnost, cikličnost, Ilja Iljič Oblomov, oblomovština, I. A. Gončarov

Abstract

The Role of Time in I. A. Goncharov's “Oblomov”

The main aim of this paper is to explain the importance of the role of time in I. A. Goncharov's “Oblomov”. Therefore, the emphasis is put on two crucial temporal concepts – linearity and cyclicity. Not only does their interchange affect the plot, but it also affects the behavior and lives of the two most significant characters. As a result, this paper provides much deeper meaning of time that can also be related to the relationship between Russia and the West. By contrasting lives of the main characters and using various narrative strategies, the author emphasizes numerous differences that occur as a result of the abovementioned temporal concepts. The analysis of the main character, Ilya Ilyich Oblomov, clarifies his laziness and apathy, or, to be more precise, oblomovism, which occurs as a result of the omnipresent cyclicity that greatly restricts his activity and life path.

Key words: time, linearity, cyclicity, Ilya Ilyich Oblomov, oblomovism, I. A. Goncharov

Резюме

Роль времени в романе И. А. Гончарова «Обломов»

Целью настоящей дипломной работы является рассмотрение важности роли времени в романе И. А. Гончарова «Обломов», поэтому акцент делается на двух важных категориях времени – линейности и цикличности. Их изменение влияет не только на фабулу, но и на поведение и жизнь двух самых значительных героев, поэтому эта дипломная работа показывает гораздо более глубокое значение времени в романе, которое также можно связать и с тогдашними отношениями между Россией и Западом. Противопоставляя жизни двух персонажей и используя различные стратегии повествования, автором подчеркиваются и объясняются многочисленные различия, которые возникают в результате рассмотрения категорий времени, обозначающих персонажей. Анализ главного героя Ильи Ильича Обломова объясняет его лень и апатию или, короче говоря, обломовщину, которая возникает в результате вездесущей цикличности, сильно ограничивающей его действие и жизненный путь.

Ключевые слова: время, линейность, цикличность, Илья Ильич Обломов, обломовщина, И. А. Гончаров